

Investidura como Doctor “Honoris Causa” del Padre Miquel Batllori i Munné

Alicante, 23 de mayo de 2002

Com a Rector de la Universitat d'Alacant i President de torn de l'Institut Joan Lluís Vives, sent una especial satisfacció de participar en una cerimònia en la qual es reconeixen els mèrits extraordinaris d'un home que ha sabut, al llarg de la seua fructífera vida, convertir-se en model de científic i d'humanista coherent i compromés amb la seua obra i el seu país.

Les universitats esmentades en aquest acte us hem conferit el grau acadèmic de doctor, per acord dels Claustres, que són, de bell antuvi, l'òrgan de govern i de representació de les nostres universitats. A aquest efecte fem servir un antic ritual que, fins fa molt poc de temps, es desenvolupava en llatí, llengua franca d'altres èpoques. El birret que us ha estat imposat, l'anell que us ha estat col·locat a les mans i els guants blancs, són antics i estimats símbols en els quals simbòlicament estan registrats tots els secrets de la ciència i signifiquen que heu accedit al màxim grau del coneixement. L'anell segella la vostra unió amb la ciència i signa el vostre compromís amb la universitat; a més, és instrument de legitimació de les vostres actuacions acadèmiques. Finalment, els guants blancs són el símbol, en la vostra vida acadèmica, de la fortalesa de les vostres mans en la defensa i la conservació de la veritat i de la dignitat de la institució universitària.

En aquesta respectuosa i fraternal benvinguda que us dispensem les universitats, sembla raonable destacar una cosa que ens uneix a totes. La pràctica totalitat de les universitats que us atorguem el títol de Doctor estan integrades en l'Institut Joan Lluís Vives. L'Institut Joan Lluís Vives va crear-se a Morella el 28 (vint-i-vuit) d'octubre del 1994 (mil nou cents noranta-quatre), com una associació d'universitats de Catalunya, la Comunitat Valenciana, les illes Balears, Catalunya Nord i Andorra. La seua finalitat és potenciar les relacions entre aquestes universitats a fi de coordinar la docència, la recerca i les activitats culturals, com també potenciar la utilització de la llengua pròpia. La xarxa d'universitats Institut Joan Lluís Vives aplega un col·lectiu universitari superior a les 400.000 (quatre-centes mil) persones: 380.000 (tres-cents vuitanta mil) estudiants i estudiants, 26.000 (vint-i-sis mil) professores i professors i 11.000 (onze mil) treballadores i treballadors d'administració i serveis.

L'Institut reconeix en aquest acte la figura del pare Batllori com a far que ha de guiar l'esperit de les seues activitats científiques i culturals durant el segle que acabem d'encetar.

El Pare Batllori és un dels més reconeguts historiadors i estudiosos del pensament i la cultura de les lletres hispàniques. Ha portat endavant una extensa labor investigadora en els camps de la història i del pensament, concretament en l'Humanisme i el Renaixement. En la història i la cultura dels jesuïtes o el Barroc. Puc afirmar, per tant, i sense cap mena de dubte, que el pare Batllori és un dels pocs savis del país. I aquesta afirmació, en absolut gratuïta, prové, a més a més, del coneixement precís que la seua obra té a la meua Universitat, on un actiu grup d'historiadors ha desplegat, des de fa quasi un decenni, una línia d'investigació relacionada amb els jesuïtes i per als quals el pare Batllori ha estat, i és, l'autoritat indiscutible.

Posseïdor d'una formació enciclopèdica ben allunyada de l'especialització galopant i estèril, el magisteri del Pare Batllori és un exemple admirable per a tots nosaltres, com ho demostra la prolongada i fecunda activitat docent com a professor de la Universitat Pontifícia Gregoriana de Roma (de la qual continua sent professor emèrit), i una obra ingent d'un valor ja indiscutible. No és estrany, doncs, que se li hagen retut nombrosos testimonis de reconeixement, entre els quals esmentarem el Premi Príncep d'Astúries de Ciències Socials de 1995 (mil nou-cents noranta cinc), el doctorat Honoris Causa per altres Universitats, la medalla del 700 (set-cents) Aniversari de la Universitat de Lleida o, també, que siga membre numerari de la Reial Acadèmia de la Història des de fa molts anys.

Permeteu-me ara que faça un comentari sobre el lema de la medalla acadèmica que se us ha lliurat com a membre extraordinari dels nostres claustres: “Perfundet omnia luce”, que fa referència a la nostra capacitat d'infondre el coneixement, la llum, la nostra capacitat d'exercir la difícil funció d'ensenyar. El lema no és sinó una amputació pel règim sorgit de la Guerra Civil d'Espanya, de la frase meitat evangèlica, meitat lliurepensadora, “Libertas profundet omnia luce”, del rector Fernando de Castro, home liberal i apassionadament i heterodoxament religiós. La llibertat és un valor consubstancial a la raó de ser de la Universitat i a la creació del coneixement. I també a la personalitat del pare Batllori. Ell mateix ha confessat que és “massa liberal per a poder ser filomarxista”, encara que sempre ha mantingut bones relacions amb qui participava d'aquestes idees. Aquesta llibertat, però, no està oposada amb el seu compromís envers la seua terra i la seua gent. De fet, resulta difícil desvincular el pare Batllori dels seus orígens, de la seua realitat més pròxima que, d'altra banda, mai no ha ocultat. “Sóc un jesuïta català”, va manifestar en més d'una ocasió quan l'interlocutor de torn no amagava la seua sorpresa davant la claredat d'idees mostrada pel savi barceloní. Això l'ha conduït al llarg de la seua vida a més d'un exili, tant interior com exterior, encara que mai, en cap moment, va renunciar al bé més preuat que pot atresorar un intel·lectual: la llibertat de pensament, la independència i la tolerància.

Jean-François Lyotard ha descrit el fracàs de les universitats clàssiques en la pretensió de formar individus encaminats, d'una banda, a alternar la recerca de les causes vertaderes en la ciència i, de l'altra, a perseguir fins justos en la vida moral i política. Aquest fracàs porta a un desenvolupament tecnocientífic, artístic, econòmic i polític que ha fet possible l'esclat de guerres brutals, l'arribada dels totalitarismes, l'obertura d'una bretxa total entre la riquesa del nord i la pobresa del sud, i la desculturalització general en la transmissió del saber provocada per la crisi de l'escola i de la universitat. Crisi produïda per l'allunyament de la idea de Joan Lluís Vives, que va concebre l'educació com una instrucció física, intel·lectual i moral, amb vista a promoure la felicitat humana en general.

La universitat, al principi d'aquest nou segle XXI (vint-i-u), es troba immersa en una confusió ideològica sobre el seu paper. Oscil·la entre ser un "viver d'empreses", ser eficient, enmig d'un món on també trobem fenòmens de multiculturalitat i moviments antiglobalització. Enfront d'això, la figura secular, coherent, intel·lectualment lliure i tolerant en idees i creences, avançada però sense perdre les seues arrels culturals; la vida, l'obra i el mètode del pare Batllori ha de ser un referent per als qui aspirem a ser universitaris compromesos amb la societat.

Si les universitats avui congregades en aquest acte busquem mèrits per a concedir el doctorat Honoris Causa, és obvi que el pare Miquel Batllori i Munné els excedeix i probablement mai, aquesta màxima distinció, haurà estat millor justificada.

Moltes gràcies.